

ISSN 2707-3076 (Print)

ISSN 2709-8214 (Online)

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Хортицької національної академії

SCIENTIFIC JOURNAL

of Khortytsia National Academy

Серія: Педагогіка.
Соціальна робота.

2023, 2 (9)

ISSN 2707-3076 (Print)
ISSN 2709-8214 (Online)

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Науковий журнал Хортицької національної академії

Серія:
Педагогіка. Соціальна робота
Випуск 2(9)

Запоріжжя
2023

Журнал внесено до групи "Б" Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук і доктора філософії (кандидата наук) зі спеціальностей 011 Освітні, педагогічні науки, 015 Професійна освіта, 016 Спеціальна освіта, 231 Соціальна робота (Наказ МОН України № 1017 від 27.09.21).

Журнал включено до пошукової системи відкритої наукометричної бази даних Google Scholar, Index Copernicus International (ICV 2021:75.34), бази даних ICI World of Journals (Index Copernicus International), пошукової системи Open Ukrainian Citation Index (OUCI), до реферативної бази даних «Україніка наукова» та Українського реферативного журналу «Джерело». Журнал розміщений у каталозі Наукової періодики України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та користується сервісами бази даних CrossRef.

Головна редакторка:

Нечипоренко Валентина Василівна, докторка педагогічних наук, професорка, ректорка, Хортицька національна академія (Україна).

Заступниця головної редакторки:

Позднякова Олена Леонтіївна, докторка педагогічних наук, доцентка, перша проректорка, Хортицька національна академія (Україна).

Члени редакційної колегії:

Walery Okulicz-Kozaryn, dr. habil., PhD, MBA, Professor, Wrocław University of Environmental and Life Sciences (Poland).

Zenon Gajdzica, prof. dr hab., Ful Professor, professor, Uniwersytet Śląski w Katowicach (Poland).

Борисов Вячеслав Вікторович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дизайну, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна).

Вайнола Ренате Хейкіівна, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної педагогіки, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Україна)

Волошинов Сергій Анатолійович, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри інноваційних технологій та технічних засобів судноводіння, Херсонська державна морська академія (Україна).

Гевко Ігор Васильович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютерних технологій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Україна).

Журавльова Лариса Станіславівна, докторка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи, Мелітопольський державний педагогічний імені Богдана Хмельницького (Україна).

Крашеніннік Ірина Володимирівна, докторка філософії в галузі 01 Освіта/Педагогіка, асистентка кафедри інформатики і кібернетики, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (Україна).

Олексюк Наталія Степанівна, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти і менеджменту соціокультурної діяльності, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна).

Павленко Анатолій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії вищої освіти України, завідувач кафедри соціальної роботи, Хортицька національна академія (Україна).

Пахомова Наталія Георгіївна, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка (Україна).

Харківська Алла Анатоліївна, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри математики та фізики, проректорка з науково-педагогічної роботи, комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Україна).

Цибулько Людмила Григорівна, докторка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри педагогіки Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна).

Відповідальний секретар:

Сташук Ольга Олександрівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи, Хортицька національна академія (Україна)

Зовнішні рецензенти:

Корнелюк Богдан Васильович, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Хортицька національна академія (Україна)

Кудінова Маргарита Сергіївна, кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри спеціальної освіти та психології, Хортицька національна академія (Україна)

Лапшина Ірина Сергіївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки та методик навчання, Хортицька національна академія (Україна)

Никоненко Наталія Валеріївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Київський медичний університет (Україна)

Прокопенко Альона Олександрівна, докторка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри інформатики, комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Україна).

Руколяньська Наталія Василівна, кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Хортицька національна академія (Україна)

Таран Оксана Петрівна, кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Червоненко Катерина Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи, Хортицька національна академія (Україна)

Чумакова Ксенія Олександрівна, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Хортицька національна академія (Україна)

ЗМІСТ 21 стаття

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Андрєєв, Степанова +1 Модель дворівневої системи формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти 7
13
23

Кін О. М., Собченко Т. М., Якімова М. Е. Актуальні проблеми модернізації музичної освіти КНР у вимірі сучасних викликів 31

Одарченко В. Загальнонаукові методологічні підходи в управлінні професійним розвитком науково-педагогічних працівників комунального закладу вищої освіти 38

Павленко А. І., Сташук О.О. Проблеми та перспективи розвитку готовності вчителів закладу середньої освіти до інклюзивного навчання дітей з ООП.

Цвірко Я. Р. Формування світоглядного уявлення в учнів старшої школи про фізичну картину світу у процесі навчання фізики

Швардак М. В. Напрями проєктування освітніх систем в умовах нової української школи

РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Лещук Г.В., Поліщук В.А. Потенціал дуальної форми освіти в підготовці майбутніх фахівців з соціальної роботи 48

Лупінович С. М., Лапшина І. С. Формування навичок інформаційної безпеки у здобувачів вищої освіти в сучасних реаліях 55

Рагіна Ж. М., Репетун А. К. Формування професійної ідентичності студентів-медиків 63

в закладах вищої освіти 72

Собченко Т. М., Желізняк О. А. Освітній потенціал масових відкритих онлайн курсів (МООС) у становленні фахівця 79

Староста В. І. Традиційне, дистанційне та змішане навчання у вищій школі у контексті комфортності та ефективності 94

Червоненко К. С. Федусенко М. О. Адаптація першокурсників в умовах дистанційного навчання у закладі вищої освіти 105

Шевченко Є., Актуальні питання підготовки майбутніх працівників соціальної сфери до самозбереження у професійній діяльності в сучасних умовах 114

Яблонська Н. М. Огляд проблеми формування особистого бренду журналістів під час навчання у ЗВО

РОЗДІЛ 3. СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА

Конопляста С. Ю., Синиця А. О. Дизайн логопедичного супроводу дитини раннього віку з бральним паралічем 140

Суменко Методи формування соціальної компетентності дітей зі складними порушеннями розвитку та розладом аутистичного спектру

Тищенко Розлади праксису мовлення: кваліфікація порушень в умовах ревізії логопедичних класифікацій

РОЗДІЛ 4. СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Анголенко В. В., Печериця Н. М. Оцінка готовності фахівців соціальної сфери до роботи з деліктоздатними суб'єктами з використанням гендерночутливого підходу 115

Іллічук Л. В. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу як індикатор якості освіти в умовах воєнного стану 158

Катеринич А. А. Соціальна інтеграція молоді з інтелектуальними порушеннями: накуральні

Vocational Training «Made in Germany» Germany's Dual System of Vocational Education and Training (VET).
Retrieved from: [https://www.gtai.de/GTAI/Content/EN/ Invest/_SharedDocs/Downloads/GTAI/BLG/blg-most-wanted--dual-vocational-training-in-germany-pdf.pdf](https://www.gtai.de/GTAI/Content/EN/Invest/_SharedDocs/Downloads/GTAI/BLG/blg-most-wanted--dual-vocational-training-in-germany-pdf.pdf) [in English].

POTENTIAL OF DUAL FORM OF EDUCATION IN TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN SOCIAL WORK

Halyna Leshchuk, Candidate of Pedagogical Sciences, PhD, Associate Professor, Associate Professor of Social Work and Management of Socio-Cultural Activities Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine h.v.leshchuk@gmail.com

Vira Polishchuk, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Special and Inclusive Education Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine polvira1951@gmail.com

The article characterizes dual education as an innovative form of training of qualified specialists, based on the development and deepening of interaction between the professional education system and the professional environment. It is noted that all applied professions have great potential for the use of a dual form of education, in particular, in the field of health care, engineering, economics, tourism, finance and management, and social work. The domestic normative and legal framework of dual education has been analyzed. The experience of Germany, which is the birthplace of dual education, is presented. Traced the process of introducing elements of dual education into the process of training specialists in Ukraine, which began in the mid-2010s with the launch of pilot projects for the training of skilled workers. The advantages and disadvantages of dual education from the point of view of the educational institution, the student and the employer are outlined. The prospects of dual education in the training of social work specialists as representatives of the applied profession are considered. It is emphasized that it is dual education that deepens the connection between theoretical and practical training of future social work specialists, creating conditions for students to learn the laws and principles of professional activity, master the methods and forms of its organization. The article indicates the difficulties and risks that accompany the process of introducing a dual form of education in the training of social workers, in particular: the need to take into account regional aspects of the training of social workers, the unpreparedness of higher education institutions for the introduction of new organizational approaches to education, an undeveloped financing mechanism, the lack of guarantees for the continuation of a graduate's work at the enterprise, the presence of a full staff of employees, low motivation of education seekers to work in production, lack of mentors at the workplace, etc.

Key words: dual education, dual form of education, dual form of education, future specialists in social work, social work.

DOI <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-9-8>
УДК 373.51:004.056

Лупінович Світлана Миколаївна,
ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-6185-470X>
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та методик навчання,
Хортицька національна академія,
м. Запоріжжя, Україна
svetlanalupinovykh@gmail.com

Лапшина Ірина Сергіївна,
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-7875-9485>
кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та методик навчання,
Хортицька національна академія
м. Запоріжжя, Україна
ilanishpal@gmail.com

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

В науковій статті розглядається вплив інформаційної війни на якість вищої освіти в Україні. Одночасно зі знищенням матеріально-технічної бази освітніх закладів і руйнування методичних фондів та лабораторій відбувається потужний інформаційний вплив на свідомість здобувачів вищої освіти з метою їх дезорганізації та дезорієнтації. Певна частина студентів активно реагує на засоби інформаційного впливу – інформаційно-психологічні спеціальні операції, що призводить їх до втрати мотивації до навчання та відмову від фахового розвитку. Такі процеси можуть нанести суттєвої шкоди Україні у майбутньому, під час післявоєнної відбудови.

Визначено фактори посилення інформаційних впливів на здобувачів вищої освіти в сучасних умовах. Встановлено, що обмеження доступу студентів до інформації не можливо. Автори пропонують власне вирішення зазначеної проблеми.

Ключові слова: інформаційна війна, дистанційна освіта, штучний інтелект, інформаційна гігієна, інформаційна безпека.

Вступ. В умовах інформаційного суспільства зростає вплив інформації як на життя кожної окремої людини, так і на суспільство в цілому. Саме тому жодний воєнний конфлікт, жодна агресивна війна не проходять без потужної інформаційної складової, яку в науковій літературі і в побутовому спілкуванні називають інформаційною війною. Термін «інформаційна війна», який запропонував в своїх дослідженнях американський вчений М. Маклуен, був на початку 90-х років офіційно закріплений директивою міністерства оборони США (Altbach, 2022). Аналізуючи українську історію, можна зазначити, що інформаційна війна з боку росії, яка розпочалася зі становлення імперії та була спрямована на захоплення нашої країни, знищення української нації ніколи не закінчувалась, лише змінювала ступінь інтенсивності. З початком гарячої фази російської агресії у лютому 2022 року ворожа інформаційна активність значно посилилася і диверсифікувалася (Коренева, 2022). Одною з суттєвих цілей терористичних та інформаційних деструктивних впливів стала система вищої освіти України, як реальний потенціал швидкого відновлення та розвитку держави у післявоєнний період.

Аналіз публікацій

З початком XXI століття питання особливостей, форм і методів інформаційної війни активно розглядаються в роботах українських науковців і психологів. В. Горбулін, О. Додонов, Д. Ланде, М. Ожеван, М. Рижков, О. Шевченко докладно описують причини, форми, методи та потужні руйнівні наслідки інформаційних впливів. У працях окремих українських дослідників, як І. Драч та Ю. Скиба (2022), війна в освітній парадигмі оцінюється як стан акумуляції потужностей і нарощення опірності через оперативне та ефективне реагування на виклики, які вона в собі несе. Наразі важливим є вплив інформаційної війни на систему вищої освіти.

Метою даної роботи є аналіз інформаційних негативних впливів на здобувачів вищої освіти і окреслення методів формування навичок інформаційної безпеки в сучасних реаліях.

Виклад основного матеріалу дослідження. З початку XXI століття інформатизація суспільства, а особливо, його освітньої складової, значно розширила можливості ворожих інформаційних впливів на громадян європейських країн. Світова інформаційна мережа Інтернет дозволяє безперешкодно і оперативно розповсюджувати інформацію, практично без будь-якої цензури. Кількість користувачів світової мережі постійно збільшується, а відсутність суттєвих обмежень на створення інформаційного контенту унеможливорює оперативне реагування на небезпечну та

неправдиву інформацію. Сьогодні складно уявити собі технологічно й соціально розвинуту країну з демократичною політичною системою, яка б була ізольована від світової інформаційної мережі Інтернет. Становлення сучасного працівника високо технологічного виробництва також не можливо без сучасної комп'ютеризованої освіти.

В Україні важливими етапами цифровізації вищої освіти можна назвати наступні:

- 1991 рік – проголошення незалежності, пришвидшення розвитку суспільно-політичних та соціально-економічних процесів, орієнтація на інтеграцію освітньої системи з системами розвинутих демократичних країн;
- 2020 рік – пандемія COVID-19 і тривалий карантин, який унеможливив традиційну очну аудиторну форму навчання;
- 2022 рік – агресія росії проти України, яка змінила умови навчання практично у більшості закладів вищої освіти.

Зазначені етапи призвели до суттєвого удосконалення електронних форм навчання в Україні, створенню вітчизняних електронних баз і банків знань. На державному рівні унормовано впровадження сучасних комп'ютерних засобів в навчальний процес, проведено значну роботу з підготовки всіх учасників освітнього процесу до електронних форм освітньої взаємодії, закріплено відповідні компетентності у державних стандартах. Все зазначене ще до початку 2022 року зробило систему вищої освіти України гнучкою, здатною вижити та ефективно функціонувати не зважаючи на зусилля нашого ворога щодо цілеспрямованого знищення освітнього потенціалу.

Здобувачі вищої освіти є стратегічним потенціалом нашої країни. Роль студентства в розвитку країни є критичною і визначальною для соціального, економічного та культурного прогресу. Освічена працездатна сила є ключовим ресурсом для будь-якої країни, і здобуття вищої освіти надає людям необхідні навички та знання для розвитку суспільства. Якість підготовки майбутніх фахівців визначає економічний розвиток країни. Освічені громадяни забезпечують соціальну стабільність, якість і комфортність життя, розвиток освіти, культури та мистецтва (Прокопова, 2022).

Саме тому цільовими об'єктами для знищення ворог обрав заклади освіти в Україні, що й відбувається постійно упродовж агресивної війни.

За результатами терористичних актів, спрямованих проти мирного населення, понад 10 млн. людей під тиском обставин змінили місце проживання. Це означає, що значна кількість здобувачів втратила можливість фізично відвідувати заклади освіти, де вони навчаються, не має доступу до бібліотечних фондів та друкованих видань, позбавлені можливості користуватися методичними матеріалами на друкованій основі. 1748 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, 144 з них зруйновано вщент. А це означає втрату фізичних та паперових зразків наукових досліджень, обладнаних лабораторій. Щотижня кількість постраждалих від війни та переміщених закладів вищої освіти зростає (Нікітіна, 2022).

Проте, не менших збитків система освіти України задає інформаційна війна, яка розпочалася у 90-х роках минулого століття і не закінчиться навіть із закінченням гарячої фази військового конфлікту.

Аналізуючи різні точки зору й наукові підходи щодо впливу інформаційної війни на систему освіти зрозуміло, що переважна більшість науковців розглядає такий вплив як руйнацію організаційної структури. Така руйнація відбувається як через реальну матеріальну сферу, так і через психологічний вплив на свідомість викладачів та студентів.

Особливістю сучасної війни в Україні є спрямування зусиль росії на знищення не просто військового й політичного потенціалу України, а й позбавлення її мови, культури, традицій через терор, в першу чергу, а також шляхом залякування й дезінформації населення. Важливу роль при цьому відведено освітянам, як інтелектуальному потенціалу та потужній силі опору. Про це свідчить ставлення окупантів до освітян на тимчасово окупованих територіях. Знищується вся навчальна література, де-факто забороняється українська мова й історія, викладачам та учителям пропонується перейти на бік окупаційної адміністрації та приєднатися до окупаційної пропаганди. Незгодні до співпраці освітяни

піддаються катуванням або просто страчуються. В усіх окупованих областях відключається або суттєво ускладнюється доступ до світових інформаційних ресурсів для унеможливлення отримання достовірної інформації, а інформаційне поле заповнюється фейками, спрямованими на психологічний злам цивільного населення (Джеджер, 2022). Розробляються і поширюються ІПСО (інформаційно-психологічні спеціальні операції) через прихованих агентів та соціальні мережі.

Саме зараз в Україні склалися сприятливі умови, які значно посилюють можливості інформаційної зброї. Інформаційне суспільство, частиною якого ми зараз є, призвело до тотальної ґаджетизації нашого життя і всіх його сфер від виробничої до побутової та освітньої. Доступність мережі Інтернет перетворила соціальні мережі на важливі інформаційні джерела. А це означає, що централізована інформаційна ізоляція людей практично не можлива. Існує багато доступних методів обходу інформаційних обмежень як VPN, супутниковий зв'язок та інше.

Слід розуміти, що вперше в історії людства інформаційна війна проходить не в умовах дефіциту інформації, в якому розвивалося людство як біологічний вид. Люди уже адаптувалися до дефіциту інформації. Як це працює: наш мозок шукає інформацію, поки її не знайде, а далі він емоційно виробляє власну реакцію без наявної потреби аналізу достовірності отриманих новин. Сьогодні ми маємо можливість швидкого розповсюдження практично не контрольованого потоку інформації. Тобто інформаційна війна проходить в умовах надлишкової інформації. Населення отримує фальсифіковану фейкову інформацію, яка першою поступає в мозок людини і сприймається нею як достовірною. Відповідно до сформованих в ході еволюції реакцій, людина не шукає фактів для перевірки і підсвідомо стає жертвою психологічно-інформаційного впливу. Дистанційна форма навчання активізує мережеву роботу здобувачів освіти, чим збільшує ризики їх ураження. Студенти втрачають бажання навчатися, відчують себе не комфортно, не можуть якісно засвоювати навчальний матеріал. Отже, знижується якість освіти.

Різноманітні й інформаційні впливи (ІПСО), які постійно удосконалюються, доповнюють один одного, що посилює небажаний ефект, призводить до небажаних наслідків.

Наразі наступні фактори можуть впливати на світогляд і психологічний стан учасників освітнього процесу, а саме:

- зацікавленість ворога;
- технічні можливості реалізовувати негативний вплив на свідомість учасників освітнього процесу;
- недостатній або низький рівень готовності дорослих захищати здобувачів від інформаційного впливу.

Здобувачі вищої освіти, науково-педагогічні працівники, як і всі інші громадяни України підпадають під вплив ІПСО, що негативно відбивається на їх психологічному стані, шкодить здоров'ю та часто ставить під загрозу життя. Зрозуміло, що при цьому наноситься непоправна шкода якості освітнього процесу. На різні категорії студентів спрямовані різні ІПСО, які завдають їм максимальної шкоди, демотивують, деморалізують, дезорієнтують. Аналіз ситуації в Україні дозволив нам виділити наступні категорії здобувачів вищої освіти, які можуть бути під впливом дезінформації з боку ворога, як-от:

- здобувачі з окупованих територій;
- здобувачі, які евакуювались в інші країни світу;
- здобувачі, які є переміщеними в межах України;
- здобувачі з територій бойових дій.

Так, на студентів, які опинилися на окупованій території і щоденно ризикують власним життям основними наративами впливу є такі: «росія тут назавжди, Україна програє, всі мешканці окупованих територій є зрадниками». Зрозуміло, що такий вплив породжує думки про безвихідь і призводить до безпорадності, песимістичного сприйняття майбутнього. Вражає героїзм тих студентів, які продовжують навчання в умовах окупації. Проте, зрозуміло, що значна кількість молодих людей, потенційних

студентів, введена в оману або відмовляється від здобуття вищої освіти, втрачає зв'язок з Батьківщиною, переїздить до ворожої їм країни.

Значної шкоди наносять ІПСО і тим студентам, які евакуювалися у європейські та інші країни. Вплив ІПСО на цю категорію українців також є потужним. Періодично в соціальних мережах поширюється думка, що еміграція є зрадою, штучно формується враження їхньої непотрібності у своїй країні. Таким чином, певна частина молоді приймає рішення інтегруватися в інше суспільство, обирає на довгий час статус емігранта з обмеженими правами та можливостями. Періодично на них здійснюють тиск через прихованих у Європі агентів російського впливу, які ображають та принижують як самих емігрантів, так і їх дітей. Проводяться і реальні провокації з метою дискредитації українців. Факти про такі випадки швидко підхоплюються «жовтою пресою», створюючи враження про зниження підтримки українців за кордоном, формуючи до наших переселенців негативне ставлення. Навіть ті студенти, які продовжують навчання у дистанційному режимі в перманентному стресовому стані невпевненості і невизначеності не мають достатньої мотивації до якісного навчання.

Переміщені в межах України мають відчуття єдності з Батьківщиною, яке надихає їх на якісне навчання і акумулює їх творчий потенціал. Проте, на цю категорію студентів спрямовані ІПСО іншого характеру і тематики. Метою ІПСО, які поширюються на аудиторію внутрішньо переміщених українців є розкол в суспільстві. Активно підіймається тема підтримки біженців в різних регіонах, компенсації за втрачене житло, надання медичних та інших послуг. Позитивні факти про ініціативу в окремих місцях подають як негативний факт її відсутності для інших.

Місто Запоріжжя стало непоборним рубежем для нашого ворога. Мешканці міста, а серед них переважна більшість наших студентів виживають під тонами смертоносного металу, який майже щоденно летить на їх голови. Навіть цього достатньо для втрати психологічної рівноваги і зміщення пріоритетів з освітньої діяльності на виживання. Проте, інформаційна війна не залишає їх поза увагою. Найпотужнішим ІПСО тут виступає ядерний шантаж, який періодично змінює об'єкт загрози від Запорізької атомної станції до тактичної ядерної зброї.

Порушення освітнього процесу у закладах вищої освіти і зменшення мотивації студентів до оволодіння важливими для майбутнього професіями призведуть у післявоєнний час до затримки та уповільнення відбудови нашої країни, що знову призведе до відтоку молодих перспективних кадрів до інших країн. Таким чином, дуже важливо своєчасно компенсувати можливі загрози ефективною протидією.

В умовах тотальної комп'ютеризації суспільства на технічному, виробничому і побутовому рівнях та розвинутої, відкритої й доступної інформаційної мережі захист від інформаційних ворожих засобів можливий лише як самозахист. А важливим фактором самозахисту є розуміння характеру негативних впливів і методів проведення інформаційних психологічних спеціальних операцій, володіння методами правильного реагування на ворожі впливи. Сформувані у здобувачів вищої освіти відповідні знання та навички можуть лише фахівці шляхом системної, централізованої роботи.

Вважаємо, що формування навичок інформаційної безпеки у здобувачів вищої освіти можна здійснювати через модифікацію освітніх програм. Так, на сьогодні освітня програма спеціальності 013 «Початкова освіта» за першим (бакалаврським) рівнем освіти, яка розроблена в Хортицькій національній академії на основі прийнятого у 2021 році Стандарту вищої освіти, містить як мінімум два предмета професійної складової, під час яких вивчаються питання інформатизації, комп'ютеризації освітньої діяльності та методики викладання інформатичної освітньої галузі. Так, наприклад, освітня програма першого (бакалаврського) рівня передбачає вивчення таких навчальних дисциплін, як «Інформаційні технології, системи та ресурси» (з циклу загальної підготовки), «Методика навчання інформатичної освітньої галузі» (з циклу професійної підготовки). Доцільно було б в робочі навчальні програми цих дисциплін ввести модуль «Формування навичок інформаційної безпеки молодших школярів».

Тематика і зміст зазначеного модуля сприятиме кращому розумінню здобувачами структури і

характеру інформаційно-психологічних спеціальних операцій (ІПСО) та дозволить їм легко засвоїти практичні навички протидії негативним інформаційним впливам. В курсі «Методика викладання інформатичної освітньої галузі» логічним було б відпрацювання практичних аспектів викладання зазначеної теми для учнів початкових класів.

На вивчення модуля «Формування навичок інформаційної безпеки молодших школярів» раціонально виділяти 12 аудиторних годин. Під час лекційних годин (4 год.) здобувачі вивчають методи ведення інформаційної війни, розробку та проведення ІПСО, а також отримують знання про особливості сприйняття інформації дітьми молодшого шкільного віку. Під час практичних занять (8 год.) майбутні вчителі початкових класів вивчають основи інформаційної гігієни, відпрацьовують методики розпізнавання ІПСО та пояснення ІПСО учням початкової школи, здійснюють їх логічний аналіз, тренують способи захисту від інформаційних нападів. Модульний контроль здійснюється у вигляді ділової гри-тренінгу, під час якої здобувачам пропонуються віртуальні навчальні ситуації, де їм доведеться переконувати і навчати методам інформаційної безпеки віртуальних учнів початкової школи з урахуванням їх психологічних та навчальних особливостей. Для посилення ефективності заключного етапу також створюються електронні тренажери на навчальному ресурсі викладача, що дозволить кожному здобувачу відпрацювати складні ситуації в освітньому процесі. Результативність навчання студентів забезпечить поетапне засвоєння теоретико-методологічних основ з питання інформаційної безпеки.

Освітня програма 013 «Початкова освіта» передбачає також певні вибіркові дисципліни, які можуть вирішувати зазначену у статті проблему, такі як: «Особливості програмно-технічного забезпечення викладання курсу інформатики в початковій школі», «Організація проектної діяльності на уроках інформатики за допомогою Minecraft», «Сучасні технології комунікації вчителя початкових класів».

Підсумовуючи можна виділити наступні етапи підготовки здобувачів до формування навичок безпечної поведінки молодших школярів у віртуальних інформаційних просторах:

- формування розуміння у студентів реальних загроз інформаційного суспільства і навички аналізу їх впливу як на дорослих членів українського суспільства, так і на дітей молодшого шкільного віку;
- формування навичок протидії виявленим і потенційно прогнозованим інформаційним загрозам;
- формування загальних методичних підходів щодо викладання предметів інформатичної освітньої галузі в початковій школі з акцентом на темі інформаційної безпеки;
- практичне відпрацювання під час тренінгових занять методик формування навичок інформаційної безпеки в учнів початкової школи.

Перші три етапи навчання мають бути практико орієнтованими із залученням лекційно-семинарського супроводу, мультимедійних і друкованих ресурсів. Четвертий етап є суто практичним і має проходити у ігровій та тренінговій формі.

Висновки. Формування навичок інформаційної безпеки у здобувачів вищої освіти в Україні сьогодні є актуальним питанням. З активізацією дистанційних форм навчання і активним використанням інформаційних джерел ворог отримує нові можливості для негативних інформаційних впливів, що ставить під загрозу психічне здоров'я студентів, а часто і їх життя. Зважаючи на неможливість інформаційної ізоляції в умовах інформаційного суспільства, забезпечити якісний освітній процес можливо лише через формування інформаційної гігієни здобувачів. Даний процес має проводитися фахівцями з інформаційних технологій на системній основі.

Література

Джеджера О. Емоційна стійкість здобувачів освіти в умовах війни як проблема вищої школи. Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного

- університету. 2022. Вип. 18. С. 73–80.
- Драч І. І., Скиба Ю. А. Діяльність інституту вищої освіти національної академії педагогічних наук України в умовах воєнного часу. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2022. Вип. 4. № 1.
- Коренева І. М. Вплив війни росії в Україні на досягнення цілі сталого розвитку № 4 «Якісна освіта» та взаємодія з ЦСР № 16 «Мир та справедливість». Conference: Освіта і наука XXI століття : матеріали звітної науково-практичної конференції викладачів (м. Глухів, 4 травня 2022 року). 2022. С. 92–94.
- Нікітіна О. П. Вплив війни на стан здоров'я і життєдіяльність здобувачів вищої освіти. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 319–321.
- Прокопова А., Стришка Є., Волощук М. Вплив інформаційно-психологічної війни на здоров'я населення. Grail of Science. 2022. № 16. С. 482–484.
- Altbach P., de Wit H. Global Engagement in a Time of Geopolitical Tensions: A New Cold War. International Higher Education. 2022. No 111. P. 3–4.

References

- Jezhera O. Emotional stability of students in war conditions as a problem of higher education. Psychology: reality and prospects. Collection of scientific works of the Rivne State Humanitarian University. 2022. Issue 18. P. 73–80.
- Drach I. I., Skyba Yu. A. Activities of the Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine in wartime conditions. Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. 2022. Issue 4. No. 1.
- Koreneva I.M. The impact of Russia's war in Ukraine on the achievement of the goal of sustainable development No. 4 "Quality education" and interaction with the CSR No. 16 "Peace and justice". Conference: Education and science of the 21st century: materials of the reported scientific and practical conference of teachers (Glukhiv, May 4, 2022). 2022. P. 92–94.
- Nikitina O. P. The impact of war on the state of health and life of students of higher education. The educational process in the conditions of martial law in Ukraine: materials of the All-Ukrainian Scientific and Pedagogical Advanced Training, May 3 - June 13, 2022. Odesa: Helvetica Publishing House, 2022. P. 319–321.
- Prokopova A., Stryshka E., Voloshchuk M. Impact of information and psychological warfare on population health. Grail of Science. 2022. No. 16. P. 482–484.

DEVELOPMENT OF INFORMATION SECURITY SKILLS IN HIGHER EDUCATION ACQUIRES IN MODERN REALITIES

1600

Svitlana Lupinovych, *candidate of pedagogical sciences, associate professor, head of the Department of Pedagogy and Teaching Methods Khortytsia National Academy, Zaporizhzhia, Ukraine, e-mail: Svetlanalupinovych@gmail.com*

Iryna Lapshyna, *candidate of pedagogical sciences, associate professor Department of Pedagogy and Teaching Methods Khortytsia National Academy, Zaporizhzhia, Ukraine, e-mail: ilanishpal@gmail.com*

The article examines the impact of the information war on the quality of higher education in Ukraine. Simultaneously with the destruction of the material and technical base of educational institutions and the destruction of methodical funds and laboratories, there is a powerful informational influence on the consciousness of higher education seekers with the aim of disorganization and disorientation. A certain part of students actively reacts to the means of informational influence - informational and psychological special

operations, which leads them to lose motivation to study and refuse professional development. Such processes can cause significant damage to Ukraine in the future, during post-war reconstruction.

Formation of information security skills among students of higher education in Ukraine is an urgent issue today. With the activation of remote forms of education and the active use of information sources, the enemy gets new opportunities for negative informational influences, which endangers the mental health of students. and often their lives. Considering the impossibility of information isolation in the conditions of the information society, it is possible to ensure a high-quality educational process only through the formation of information hygiene of students. This process should be carried out by information technology specialists on a systematic basis.

The factors of increasing informational influences on higher education seekers in modern conditions have been determined. It was established that restricting students' access to information is not possible. The authors offer their own solution to this problem.

Keywords: information warfare, distance education, artificial intelligence, information hygiene, information security.

DOI <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-9-9>
УДК 378.015.3:159.923.2:616-051

Жанна Михайлівна Рагріна
orcid.org/0000-0002-7823-5630
кандидат педагогічних наук, доцент,
декан міжнародного факультету
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м. Запоріжжя, Україна
ragrinazhanna@gmail.com

Альона Костянтинівна Репетун
orcid.org/0000-0001-6777-5087
викладач кафедри мовної підготовки
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м. Запоріжжя, Україна
novosolovaalona@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано основні моделі і теорії щодо дослідження поняття «професійна ідентичність» та основні фактори впливу на формування фахової ідентичності студентів під час навчання в закладах вищої освіти. Новизна роботи полягає в дослідженні вітчизняного та світового досвіду виховної роботи, що спрямовані на становлення позитивної професійної ідентичності здобувачів. Авторами запропоновані форми й методи роботи, що сприятимуть становленню професійної ідентичності студентів, зокрема запропоновано впровадити комплексні програми виховної роботи та залучати до навчальних планів окремі теми, курси, тощо, які б сприяли формуванню професійної компетентності та ідентичності здобувачів фахової вищої освіти.

Ключові слова: професійна ідентичність, студенти, заклад вищої освіти, наставник, ментор, викладач, навчальний процес, виховна робота.

Постановка проблеми. Проблема становлення професійної ідентичності вперше виникає з появою системи професійного навчання та завжди тісно пов'язана з етапами розвитку цієї системи. Усвідомлення цієї проблеми відображає не лише суттєві зміни в підходах до професійної підготовки в